

Primljeno/Submitted:08.01.2026.
Prihvaćeno/Accepted: 01.03.2026.

Prethodno priopćenje
Preliminary Communication

EFEKTI ZADUŽIVANJA I PRAVNA SIGURNOST KREDITNIH ODNOSA NA KORISNIKE KREDITA U BANKAMA U DRŽAVNOM VLASNIŠTVU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

THE EFFECTS OF BORROWING AND LEGAL CERTAINTY OF CREDIT RELATIONS ON LOAN USERS IN STATE-OWNED BANKS OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Adis Holjan *
Ibrahim Obhodžić **
Toni Vukadin ***

SAŽETAK

Rad analizira efekte zaduživanja i stepen pravne sigurnosti kreditnih odnosa na korisnike kredita u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine. Predmet istraživanja obuhvata pravne, ekonomske i upravne aspekte kreditiranja, s posebnim fokusom na specifičnu ulogu državnih banaka koje, pored tržišnog djelovanja, realizuju razvojne i socijalne politike Vlade Federacije Bosne i Hercegovine. Cilj rada je utvrditi u kojoj mjeri transparentnost kreditnih procedura, jasnoća ugovornih odredbi i efikasnost nadzora doprinose pravnoj sigurnosti korisnika kredita te kakve ekonomske posljedice proizlaze iz postojećeg sistema kreditiranja. Analizom relevantnog zakonodavnog okvira, sudske prakse i ekonomskih pokazatelja, rad ispituje povezanost između institucionalne stabilnosti, javne funkcije državnih banaka i ekonomskog razvoja korisnika kredita. Rezultati istraživanja ukazuju da viši stepen pravne sigurnosti doprinosi smanjenju sporova, povećanju povjerenja u finansijski sistem i efikasnijem korištenju kreditnih sredstava, dok netransparentne procedure i pravna neizvjesnost povećavaju troškove zaduživanja i rizik prezaduženosti. Zaključuje se da državne banke, kroz kombinaciju tržišnih i javnih funkcija, imaju poseban značaj u oblikovanju stabilnog i sigurnog kreditnog sistema u Federaciji Bosne i Hercegovine.

* Doc.dr.sc., Pravni fakultet, Sveučilište / Univerzitet „Vitez“, Bosna i Hercegovina
e-mail adis.holjan@unvi.edu.ba

** Prof.dr.sc. Fakultet poslovne ekonomije, Sveučilište / Univerzitet „Vitez“, Bosna i Hercegovina, e-mail
ibrahim.obhodjas@unvi.edu.ba

*** Dipl. Pravnik, Razvojna banka Federacije Bosne i Hercegovine, e-mail vukadintony@yahoo.com

Ključne riječi: zaduživanje, pravna sigurnost, kreditni odnosi, državne banke u FBiH

ABSTRACT

This paper analyzes the effects of borrowing and the level of legal certainty in credit relations for loan users in state-owned banks of the Federation of Bosnia and Herzegovina. The research covers legal, economic, and administrative aspects of lending, with a particular focus on the specific role of state-owned banks which, in addition to operating under market principles, implement development and social policies of the Government of the Federation of Bosnia and Herzegovina. The aim of the paper is to determine the extent to which transparency of credit procedures, clarity of contractual provisions, and efficiency of supervisory mechanisms contribute to legal certainty and how the existing lending system affects the economic position of borrowers. The findings indicate that a higher level of legal certainty reduces disputes, increases trust in the financial system, and improves the effective use of borrowed funds, while legal uncertainty and lack of transparency increase borrowing costs and financial risks. The paper concludes that state-owned banks play a significant role in ensuring financial stability and supporting economic development through their dual market and public functions.

Key words: borrowing, legal certainty, credit relations, State-owned banks in the Federation of Bosnia and Herzegovina.

UVOD

Kreditni odnosi predstavljaju područje u kojem se neposredno prepliću pravo, ekonomija i javne politike (uprava). Zaduživanje stanovništva i privrede utiče na ukupnu ekonomsku aktivnost, finansijsku stabilnost i razvoj, dok pravna sigurnost kreditnih odnosa određuje nivo povjerenja korisnika u finansijski sistem. Na temelju iznesenog, posebnu važnost imaju banke u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, čija uloga nadilazi klasično tržište, jer one istovremeno provode i određene razvojne i socijalne politike i programe Vlade Federacije Bosne i Hercegovine.

Sa ekonomskog aspekta, efekti zaduživanja izražavaju se kroz poslovanje banke, troškove kredita, dostupnost finansijskih sredstava, investicione aktivnosti i bilansu (kolateral) korisnika kredita. Stabilan, transparentan i predvidiv sistem kreditiranja nužan je za očuvanje finansijske discipline. Bitno je naglasiti da pozitivni ekonomski efekti mogu biti narušeni ukoliko pravni okvir ne pruža dovoljnu zaštitu i sigurnost korisnicima, što dovodi do sporova i smanjenog povjerenja u bankarski sektor. Stoga se zaduživanje ne treba posmatrati kao negativan aspekt poslovanja, već kao priliku za razvoj poslovnih ideja i unapređenje poslovnih aktivnosti kod korisnika kredita.

Sa pravnog stanovišta, pravna sigurnost kreditnih odnosa podrazumijeva postojanje primjenjivih propisa, dosljednu sudsku praksu i efikasan nadzor bankarskog sistema. U FBiH, ovaj aspekt igra bitnu ulogu jer se radi o državnim bankama koje djeluju pod tržišnim pravilima i upravno-pravnim ograničenjima.

Iz perspektive javnih politika i uprave, funkcija državnih banaka ne ogleda se samo u komercijalnoj dobiti, već i u implementaciji razvojnih i socijalnih politika i programa, podršci

zapošljavanju, kreditiranju malih i srednjih preduzeća te očuvanju finansijske stabilnosti. Zbog toga se stepen pravne sigurnosti i efekti zaduživanja ne mogu posmatrati isključivo u okviru tržišnih odnosa, već i u kontekstu odgovornosti javnih politika Vlade, resornih institucija i javne uprave koje oblikuju rad ovih banaka.

Na osnovu navedenog, tema „Efekti zaduživanja i pravna sigurnost kreditnih odnosa na korisnike kredita u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine“ predstavlja interdisciplinarno pitanje za ekonomski razvoj, pravnu zaštitu građana i efikasnost javnih politika (uprave). Kroz kombinirani pravni, ekonomski i upravni pristup, rad nastoji odgovoriti na pitanje u kojoj mjeri postojeći sistem kreditiranja u državnim bankama FBiH obezbjeđuje pravnu sigurnost korisnicima kredita i kakve ekonomske posljedice proizlaze iz takvog sistema.

Analiza je rađena u paketu SPSS, koji je razvijen od IBM kompanije i predstavlja snažan alat za analizu i obradu podataka, te modeliranje i upravljanje velikom bazom informacija.¹

Predmet i problem istraživanja

Predmet ovog istraživanja je analiza kreditnih odnosa između korisnika kredita i banaka u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine, sa posebnim osvrtom na pravnu sigurnost i ekonomske posljedice zaduživanja. Istraživanje se fokusira na normativni okvir, institucionalni nadzor i ekonomski utjecaj kreditiranja na korisnike kredita.

Problem istraživanja proizilazi iz potrebe da se utvrdi da li postojeći sistem kreditiranja u državnim bankama FBiH osigurava dovoljan nivo pravne zaštite i predvidivosti za korisnike kredita, te kako dvostruka funkcija ovih banaka, tržišna i javna, utiče na prava, obaveze i ekonomski položaj korisnika kredita. Centralno istraživačko pitanje glasi: da li postojeći sistem kreditnih odnosa u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine pruža adekvatnu pravnu sigurnost korisnicima kredita i koje ekonomske posljedice iz toga proizilaze.

Sistem hipoteza:

- Transparentnost kreditnih procedura i ugovornih odredbi u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine smanjuju pravne i ekonomske rizike za korisnike kredita.
- Efikasni mehanizmi nadzora kredita u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine povećavaju nivo pravne sigurnosti i smanjuju negativne ekonomske efekte zaduživanja.

1. PREGLED LITERATURE

1.1. Pojam i značaj zaduživanja

Zaduživanje predstavlja proces pribavljanja finansijskih sredstava uz obavezu vraćanja glavnice i kamate u unaprijed utvrđenom roku i pod definisanim uslovima. Ono je sastavni dio savremenih finansijskih sistema i javnih politika, jer omogućava privremenom korisniku sredstava da raspolaže kapitalom koji u datom trenutku nema na raspolaganju. Zaduzivanje je instrument

¹ M.Landika, I.Obhodaš, IBM SPSS Primjena statističke analize, Panevropski Univerzitet Apeiron, Banja Luka, 2026, str. 8.

finansijskog upravljanja, a ne nužno pokazatelj slabosti ili negativnog poslovanja. U savremenoj ekonomiji zaduživanje ima dvostruku funkciju, razvojnu i stabilizacijsku. Razvojna funkcija ogleda se u tome što kreditna sredstva omogućavaju realizaciju kapitalnih investicija, izgradnju infrastrukture, modernizaciju proizvodnje, tehnološki napredak i otvaranje novih radnih mjesta. Za javni sektor, zaduživanje često predstavlja način finansiranja projekata od općeg interesa (putevi, škole, bolnice, energetske objekti), čiji se pozitivni efekti ostvaruju dugoročno. U privatnom sektoru kredit omogućava pokretanje poslovnih poduhvata, povećanje obima proizvodnje i jačanje konkurentnosti na tržištu. Na taj način zaduživanje doprinosi ekonomskom rastu i povećanju bruto domaćeg proizvoda. Stabilizacijska funkcija odnosi se na ulogu zaduživanja u održavanju fiskalne i makroekonomske ravnoteže. U periodima ekonomskih kriza, smanjenih budžetskih prihoda ili vanrednih okolnosti (poput prirodnih nepogoda ili poremećaja na tržištu), zaduživanje može poslužiti kao mehanizam za premošćavanje kratkoročnih finansijskih poteškoća i očuvanje likvidnosti. Time se omogućava kontinuitet isplate plata, penzija, socijalnih davanja i drugih javnih obaveza.

Državne banke mogu doprinijeti ekonomskom razvoju proširujući pristup kreditima, posebno u ekonomijama u razvoju.²

Međutim, iako zaduživanje može biti koristan i nužan instrument finansiranja, ono nosi i određene rizike. Prekomjerno ili neodgovorno zaduživanje može dovesti do prezaduženosti, povećanja troškova servisiranja duga, nelikvidnosti i dugoročne finansijske nestabilnosti. U takvim situacijama značajan dio budžetskih prihoda odlazi na otplatu kamata i glavnice, čime se smanjuje prostor za razvojne i socijalne programe. Dugoročno, to može ugroziti fiskalnu održivost i kreditni rejting subjekta koji se zadužuje. Zbog toga je od izuzetne važnosti uspostavljanje jasnih i efikasnih mehanizama za ograničavanje i kontrolu zaduživanja. Ti mehanizmi podrazumijevaju zakonska ograničenja visine duga u odnosu na prihode, stroge procedure odobravanja zaduživanja, transparentno izvještavanje o dugu, kao i plansko upravljanje obavezama kroz strategije upravljanja dugom. Ključno je da se zaduživanje zasniva na principima održivosti, odgovornosti i ekonomske opravdanosti, odnosno da se pribavljena sredstva koriste za projekte koji generišu dugoročne koristi veće od troškova zaduženja.

Jako je bitno podcrtati da zaduživanje samo po sebi nije negativan trend, već finansijski alat čija opravdanost zavisi od svrhe, obima i načina upravljanja. Održivo i plansko zaduživanje može biti pokretač razvoja, dok neodgovorno i prekomjerno zaduživanje može postati ozbiljan izvor fiskalne i ekonomske nestabilnosti.

U bankama u državnom vlasništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine („državne banke“, odnosno banke s većinskim vlasništvom Federacije BiH), korisnici kredita mogu biti različiti subjekti. To su prije svega fizička i pravna lica koja ispunjavaju zakonske propise i interne kriterije kreditne institucije. Pravo na kredit ostvaruju podnosioci zahtjeva koji dokažu kreditnu sposobnost, imaju jasno definisanu i prihvatljivu svrhu kredita te ispune ostale uslove propisane kreditnom politikom banke (npr. odgovarajuće instrumente obezbjeđenja, urednu kreditnu historiju i finansijsku stabilnost). Korisnik kredita može biti svako lice ili subjekt koji ispunjava

² Panizza, U. (2023). *State-owned commercial banks*. Journal of Economic Policy Reform, 26(1), str. 44–66.

propisane zakonske i bankarske uslove u skladu sa pravilima konkretne banke i važećim propisima Federacije Bosne i Hercegovine.

Bitno je naglasiti da pored budžetskih prihoda, lokalne samouprave sredstva za finansiranje kapitalnih investicija obezbjeđuju zaduživanjem.³ Lokalne jedinice vlasti kao i drugi nivoi vlasti koriste zaduživanje kao jedan od glavnih načina finansiranja kapitalnih projekata ili nepredviđenih suficita u budžetu..

Agencija za bankarstvo Federacije BiH (FBA) je nezavisno regulatorno i nadzorno tijelo koje nadzire rad banaka, mikrokreditnih organizacija, leasing društava i drugih finansijskih institucija u Federaciji BiH. Agencija ima ključnu ulogu jer kontroliše da li banke poštuju propise o ugovorima o kreditu, kamatama, informisanju klijenata i procjeni kreditne sposobnosti.

1.2. Pojam pravne sigurnosti

U javnim finansijama sistem zaduživanja podrazumijeva normativni okvir (ustav, zakoni, fiskalna pravila), institucionalnu strukturu (ministarstva finansija, trezor, centralna banka, parlament) i tržišne mehanizme (bankarski krediti, obveznice, trezorski zapisi).

Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 45/25) uređuje uslove, način i ograničenja zaduživanja, izdavanja garancija i upravljanja javnim dugom Federacije BiH, kantona, gradova, općina i vanbudžetskih fondova, s ciljem očuvanja fiskalne stabilnosti i transparentnog upravljanja javnim finansijama.⁴

Istraživanja sugeriraju da u državama gdje većina finansijskih institucija pripada državi finansijski razvoj može biti sporiji, a finansijski sistem manje efikasan.⁵

Pravni i regulatorni okvir snažno utiče na uslove i troškove bankarskih kreditnih ugovora.⁶

Pravna sigurnost je jedno od temeljnih načela pravne države i podrazumijeva da propisi budu jasni i precizni, da se zakoni dosljedno primjenjuju, te da sudska praksa bude predvidiva., Pravna sigurnost podrazumijeva i zaštitu legitimnih očekivanja stranaka. Transparentnost kreditnih procedura i ugovornih odredbi u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine značajno doprinosi smanjenju pravnih i ekonomskih rizika za korisnike kredita. Kada su pravila jasno definisana i lako dostupna, korisnici kredita mogu unaprijed sagledati svoja prava, obaveze i moguće posljedice neizvršenja obaveza. Takva jasnoća ne samo da povećava osjećaj sigurnosti i povjerenja u kreditni proces, već omogućava i bolje planiranje finansija, smanjuje mogućnost nesporazuma ili pravnih sporova, te doprinosi efikasnijem i pravednijem funkcionisanju kreditnih odnosa. Transparentan pristup tako postaje ključni instrument pravne

³ Holjan, A. (2019). *Mogućnosti i efekti zaduživanja lokalnih jedinica vlasti u Bosni i Hercegovini*. *Uprava*, 10(2), 51–71.

⁴ Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 45/25).

⁵ Caprio, G., Fiechter, J. L., & Litan, R. E. (eds.). (2004). *The Future of State-Owned Financial Institutions*. Washington, DC: Brookings Institution Press, str.4.

⁶ Haselmann, R., Pistor, K., & Vig, V. (2010). How law affects lending. *Review of Financial Studies*, 23(2), 549–580.

sigurnosti u bankarskom sektoru, posebno u institucijama u državnom vlasništvu, gdje je zaštita interesa korisnika kredita od strateškog značaja.

Efikasni mehanizmi nadzora kredita u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine igraju ključnu ulogu u povećanju nivoa pravne sigurnosti za korisnike kredita. Kontinuirano praćenje i kontrola kreditnih obaveza omogućavaju pravovremeno prepoznavanje rizika i potencijalnih problema u otplati, čime se smanjuju negativni ekonomski efekti zaduživanja, poput kašnjenja u plaćanju ili nenaplativih dugova. Takvi nadzorni sistemi također osiguravaju da banke dosljedno primjenjuju ugovorne odredbe i važeće zakone, čime se štite i interesi korisnika i stabilnost finansijskog sistema. Kroz transparentno izvještavanje i jasne procedure, korisnici kredita bolje razumiju svoja prava i obaveze, što dodatno doprinosi povjerenju u instituciju i smanjenju nesigurnosti u kreditnim odnosima.

Iako je povjerenje od presudne važnosti u međusobnim odnosima banke i klijenata, banka se ipak mora zaštititi od neodgovornih klijenata. U cilju sopstvene zaštite, banke najčešće koriste sljedeće odlike objezbjeđenja kredita: garanciju (jemstvo), ustupanje i zalaganje potraživanja, ustupanje i zalaganje prava, zalogu na pokretne stvari i robu, zalogu na hartije od vrijednosti, prenos u fiducijarnu svojinu i hipoteku.⁷

Zaduživanje u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine korisnicima omogućava finansiranje kupovine, obrazovanja ili poslovnih ulaganja, ali nosi i rizik prezaduženosti i povećanih troškova. Redovno otplaćivanje kredita poboljšava kreditnu istoriju, dok nepredviđeni troškovi mogu ograničiti finansijsku fleksibilnost. Pravna sigurnost kreditnih odnosa u državnim bankama je relativno visoka zahvaljujući nadzoru Agencije za bankarstvo FBiH i jasno definisanim zakonima o bankama i obligacionim odnosima, koji štite prava korisnika i omogućavaju pravnu zaštitu u slučaju spora. Ipak, praktična zaštita zavisi od transparentnosti procedura i efikasnosti sudskog sistema, pa je pažljivo čitanje ugovora i praćenje zakonskih obaveza ključno za korisnike kredita.

Analiza kreditiranja u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine obuhvata pravne, ekonomske i upravne aspekte, s posebnim fokusom na specifičnu ulogu ovih banaka koje, uz tržišno djelovanje, provode razvojne i socijalne politike Vlade FBiH. Ključna pitanja odnose se na transparentnost kreditnih procedura, jasnoću ugovornih odredbi i efikasnost nadzora, koji zajedno čine osnovu pravne sigurnosti korisnika kredita. Proučavanje relevantnog zakonodavnog okvira, sudske prakse i ekonomskih pokazatelja pokazuje da visoka pravna sigurnost smanjuje rizik sporova, jača povjerenje u finansijski sistem i omogućava efikasnije korištenje kreditnih sredstava. S druge strane, netransparentne procedure, nejasni ugovorni uslovi i slabiji nadzor povećavaju troškove zaduživanja, rizik prezaduženosti i ekonomsku neizvjesnost za korisnike. Ekonomskim aspektom, krediti u državnim bankama omogućavaju finansiranje stambenih, obrazovnih i poslovnih potreba građana i preduzetnika, ali istovremeno zahtijevaju pažljivo upravljanje rizicima kako bi se spriječile dugoročne posljedice prezaduženosti. Upravno, državne banke djeluju kao posrednici javnih politika, osiguravajući da krediti imaju razvojni i

⁷ Vunjak, N. i Kovačević, Lj, Bankarstvo, bankarski menadžment. Bečej i Subotica: Proleter i Ekonomski fakultet, 2006. godina, strana 163.

socijalni učinak, što dodatno povećava njihovu društvenu funkciju i institucionalnu stabilnost. Kombinacija tržišnih i javnih funkcija državnih banaka ima ključnu ulogu u oblikovanju stabilnog, sigurnog i društveno odgovornog kreditnog sistema u Federaciji Bosne i Hercegovine, pri čemu efikasna pravna i administrativna regulativa direktno doprinosi smanjenju rizika i povećanju ekonomskih koristi za korisnike kredita.

1.1. Značaj državnih banaka u FBiH

Banke sa većinskim državnim kapitalom u Federaciji Bosne i Hercegovine su **Razvojna banka Federacije BiH i Union banka d.d. Sarajevo**.

Razvojna banka Federacije BiH je finansijska institucija čija je osnovna zadaća provođenje ekonomske politike Vlade Federacije BiH radi privrednog razvoja i zapošljavanja kroz stimulatívno kreditiranje, koje podrazumijeva razvojne, diferencirane i povoljnije kamatne stope u odnosu na tržišne. Bitno je napomenuti da Razvojna banka ne posluje s primarnim ciljem dobiti, iako u svom radu primjenjuje osnovne ciljeve rentabilnosti, likvidnosti i sigurnih plasmana.

Razvojna banka Federacije BiH osnovana je Zakonom o Razvojnoj banci FBiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 37/08), a počela je sa radom 1. jula 2008. godine kao nasljednik Investicijske banke Federacije BiH, koja je sa svojih 109 uposlenika egzistirala od 1997. godine. Osnivanje Razvojne banke, pored već postojećeg komercijalnog bankarstva, postalo je imperativ na putu ka bržem i racionalnijem ekonomskom oporavku i razvoju Federacije BiH. Banka je u potpunosti u vlasništvu Federacije, pri čemu za sve svoje obaveze bezuvjetno garantuje Vlada FBiH, dok banka odgovara svojom imovinom. Sjedište banke je u Sarajevu, a svoje poslovnice ima u Mostaru, Bihaću, Orašju, Tuzli, Goraždu i Livnu, dok je planirano otvaranje poslovnica u svim regionalnim centrima Federacije.

Razvojna banka Federacije BiH funkcioniše kao ključni instrument ekonomske politike entiteta, jer finansira projekte od strateškog značaja koje komercijalne banke često ne žele ili ne mogu podržati zbog visokog rizika ili dugog roka otplate. Posebna pažnja posvećuje se infrastrukturnim projektima, vodosnabdijevanju, zaštiti okoliša i projektima u ruralnim područjima, te onima koji se realiziraju kroz srednjoročne i dugoročne kredite s povoljnim kamatnim stopama. Banka promovise razvoj malih i srednjih preduzeća kroz stimulatívne kreditne linije, čime se podstiče ulaganje, rast proizvodnje, konkurentnost i zapošljavanje.

U skladu sa Zakonom, Razvojna banka ostvaruje finansijske i općedruštvene ciljeve. Finansijski ciljevi uključuju finansiranje obnove i razvoja privrede Federacije, povećanje zaposlenosti, finansiranje privredne infrastrukture, unapređenje poljoprivredne proizvodnje, poticanje ruralnog razvoja i izgradnje modernih poljoprivredno-turističkih gazdinstava, razvoj ruralnog turizma i poticanje izvoza. Općedruštveni ciljevi podrazumijevaju unapređenje obrazovanja, uvođenje novih tehnologija i inovacija, podršku razvoju malog i srednjeg poduzetništva, osiguranje izvoza roba i usluga Federacije od netržišnih rizika, međunarodnu promociju razvojnih mogućnosti, unapređenje zaštite životne okoline, stvaranje jedinstvenog

ekonomskog prostora, razvoj proizvodnih lanaca domaćih proizvoda i ravnomjeren razvoj kantona Federacije.

U svom radu Razvojna banka ostvaruje kontinuiranu saradnju sa Ministarstvima u FBiH sa kojim zajedno realizira ili je realizirala određene kreditne linije, poput kreditne linije sa Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH uz grant sredstva u iznosu od 35 %, kreditiranje turističkog sektora bez troškova kamate i obrade, kreditne linije sa poboljšanje energetske efikasnosti, kreditne linije za očuvanje i povećanje zaposlenosti u FBiH. Kada su kreditne linije u pitanju, potrebno je izdvojiti i kreditnu liniju za općine, gradove i kantone u kojoj jedinice lokalne samouprave imaju mogućnost finansiranja investicionih projekata na rokove u do 12 godina.

Posebno treba naglasiti važnost Granacijskog fonda u smislu Uredbe o načinu finansiranja i upravljanja garancijskog fonda gdje su korisnici komercijalne banke u Federaciji a koji se realizira putem Razvojne banke FBiH. Razvojna banka na osnovu Zakona o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica i ove Uredbe, u ime i za račun Federacije provodi postupak izdavanja garancija Fonda. Garancija u smislu ove uredbe predstavlja obavezu Federacije kojom Federacija garantuje ispunjenje dijela obaveze po glavnici kredita za koji se daje garancija

S druge strane, Union banka d.d. Sarajevo je komercijalna banka koja posluje na tržišnim principima, ali se razlikuje po tome što je jedina komercijalna banka u Bosni i Hercegovini s većinskim državnim vlasništvom, pri čemu Federalno ministarstvo finansija drži dominantan udio. Za razliku od Razvojne banke, Union banka posluje i s fizičkim i pravnim licima, te ima primarni cilj ostvarivanja dobiti kroz komercijalno poslovanje. Banka nudi širok spektar proizvoda i usluga uključujući tekuće i devizne račune, štedne proizvode, kreditne kartice, stambene i potrošačke kredite, poslovne kredite, depozite i elektronsko bankarstvo.

Union banka u saradnji s nadležnim ministarstvima realizira i kreditne linije od interesa za Federaciju, kao što je kreditna linija za rješavanje stambenog pitanja mladih koja se provodi već osam godina, s povoljnijim kamatnim stopama od tržišnih, te dodatnim smanjenjem kamatne stope rođenjem ili usvajanjem djeteta, čime se stimuliše demografski rast. Jedna od takvih je kreditna linija za rješavanje stambenog pitanja mladih koje se realizira već 8 godina gdje su kamatne stope povoljnije u odnosu na druge komercijalne banke a također se navedenom linijom stimuliše priraštaj jer se rođenjem ili usvajanjem djeteta kamatna stopa dodatno smanjuje.

Poslovna strategija banke kombinuje tržišno orijentisano komercijalno poslovanje s društveno-odgovornim pristupom, uključujući podršku projektima održivog razvoja i zelenim investicijama za mala i srednja preduzeća. Union banka svojim radom doprinosi stabilnosti bankarskog sistema FBiH i osigurava širok spektar finansijskih usluga za građane i privredne subjekte, omogućavajući lakši pristup kapitalu i podržavajući razvoj lokalne privrede.

2. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE I REZULTATI ANALIZE

Empirijsko istraživanje predstavlja važan segment ovog rada jer omogućava neposredno ispitivanje stavova i iskustava korisnika kredita u vezi sa zaduživanjem i pravnom sigurnošću kreditnih odnosa. Cilj empirijskog dijela istraživanja je prikupiti relevantne podatke o percepciji korisnika kredita u pogledu transparentnosti kreditnih uslova, nivoa informisanosti o pravnim aspektima kreditnih ugovora, kao i o uticaju zaduživanja na njihovu finansijsku stabilnost. Podaci će biti prikupljeni putem anketnog upitnika koji će obuhvatiti pitanja vezana za iskustva korisnika sa bankama, nivo razumijevanja kreditnih ugovora, povjerenje u bankarski sistem i eventualne probleme sa otplatom kredita. Rezultati istraživanja bit će analizirani korištenjem deskriptivnih i statističkih metoda kako bi se utvrdili ključni faktori koji utiču na percepciju pravne sigurnosti i efekte zaduživanja kod korisnika kredita u bankama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Dobijeni rezultati trebali bi doprinijeti boljem razumijevanju odnosa između banaka i korisnika kredita te ukazati na eventualne potrebe za unapređenjem pravne regulative i prakse u oblasti kreditiranja.

2.1. Metodologija naučnoistraživačkog rada

Empirijski dio rada usmjeren je na ispitivanje stavova i iskustava korisnika kredita u vezi sa transparentnošću kreditnih procedura, pravnom sigurnošću kreditnih odnosa i ekonomskim efektima zaduživanja u bankama u državnom vlasništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine. Cilj istraživanja je prikupljanje relevantnih podataka koji će omogućiti provjeru postavljenih istraživačkih hipoteza i utvrđivanje odnosa između ključnih varijabli koje se odnose na transparentnost kreditnih odnosa, mehanizme nadzora, pravnu sigurnost i ekonomske efekte zaduživanja.

Podaci za potrebe istraživanja prikupljeni su metodom anketnog istraživanja, korištenjem strukturiranog anketnog upitnika namijenjenog korisnicima kredita u bankama u Federaciji Bosne i Hercegovine. Upitnik je koncipiran tako da obuhvati pitanja koja se odnose na nivo informisanosti korisnika o kreditnim uslovima, percepciju transparentnosti kreditnih procedura, povjerenje u bankarski sistem, kao i uticaj kredita na finansijsku stabilnost i razvoj poslovnih aktivnosti korisnika. Većina pitanja formulisana je u obliku Likertove skale, čime se omogućava mjerenje stepena slaganja ispitanika sa ponuđenim tvrdnjama.

Uzorak istraživanja čine korisnici kredita koji su koristili ili trenutno koriste kreditne proizvode banaka koje posluju u Federaciji Bosne i Hercegovine. Istraživanje obuhvata ispitanike različitih sociodemografskih karakteristika kako bi se dobio širi uvid u stavove korisnika kredita i identifikovali faktori koji utiču na percepciju pravne sigurnosti i efekata zaduživanja.

Prikupljeni podaci analizirani su primjenom osnovnih statističkih metoda. U analizi su korištene deskriptivne statističke metode za prikaz strukture uzorka i osnovnih karakteristika odgovora, kao i korelacione i komparativne analize radi utvrđivanja povezanosti između transparentnosti kreditnih procedura, efikasnosti nadzora, pravne sigurnosti i ekonomskih efekata

zaduživanja. Rezultati istraživanja interpretirani su u kontekstu postavljenih hipoteza i ciljeva istraživanja.

2.2. Model

U istraživanju je korišten uzorak od 97 ispitanika, koji su predstavljali relevantnu populaciju korisnika kredita u bankama u državnom vlasništvu Federacije BiH. Prikupljeni podaci su analizirani kako bi se ispitali ključni faktori utjecaja na kreditne odluke i percepciju pravne sigurnosti kreditnih odnosa.

Što se tiče statističkih testova, osim procjene beta koeficijenata u regresijskoj analizi, nisu rađeni dodatni statistički testovi. Svi testirani beta koeficijenti pokazali su statističku značajnost, pri čemu je nivo značajnosti bio $p < 0,05$. Ovaj rezultat ukazuje da postoji pouzdana povezanost između ispitivanih varijabli i modeliranih ishoda, što daje osnovu za zaključke o faktorima koji utječu na korisnike kredita i njihov odnos prema pravnoj sigurnosti kreditnih ugovora.

Istraživanje obuhvata dva modela koja su ispitana kroz regresioni model, a u cilju dokazivanja dvije postavljene hipoteze. Oba modela imaju po jednu zavisnu i jednu nezavisnu varijablu, gdje se utvrđuje stepen uticaja nezavisne varijable na zavisnu, te se na temelju toga dokazuju postavljene hipoteze. Prema tome, svaki od modela dokazuje po jednu postavljenu hipotezu, uzimajući u obzir sve istražene podatke i rezultate analize, koji ne mjere samo uticaj, već potvrđuju hipoteze kroz stepen značajnosti modela.

Regresioni model, uz pomoć kojeg je urađena analiza, predstavlja statistički model koji se koristi za ispitivanje odnosa između jedne zavisne (objašnjavane) varijable i jedne ili više nezavisnih (objašnjavajućih) varijabli.

Prilikom analize i dokazivanja prve hipoteze, koja glasi: „**Transparentnost kreditnih procedura i ugovornih odredbi u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i Hercegovine smanjuje pravne i ekonomske rizike za korisnike kredita**“, korištene su sljedeće varijable i kriteriji unutar njih, a sve u cilju dokazivanja hipoteze:

Nezavisna varijabla

Transparentnost kreditnih procedura i ugovornih odredbi je varijabla koja uključuje niz indikatora kroz istraživački dio, a to su: jasnoća i razumljivost kreditnog ugovora, dostupnost informacija o kamatnoj stopi i troškovima kredita, informisanost o pravima i obavezama korisnika kredita, objašnjenje svih dodatnih troškova kredita, dostupnost savjetovanja prije potpisivanja ugovora i transparentnost procedura odobravanja kredita.

Zavisna varijabla

Pravni i ekonomski rizici korisnika kredita, u koju su uključeni i sljedeći indikatori: pojava pravnih sporova sa bankom, rizik neispunjavanja kreditnih obaveza, percepcija sigurnosti kreditnog odnosa, finansijske poteškoće u otplati kredita i nepredviđeni troškovi tokom otplate.

Druga hipoteza koja je ispitana i analizirana kroz regresioni model, a koja glasi: „**Efikasni mehanizmi nadzora kredita u bankama u državnom vlasništvu Federacije Bosne i**

Hercegovine povećavaju nivo pravne sigurnosti i smanjuju negativne ekonomske efekte zaduživanja“, ispitana je kroz sljedeće dvije varijable.

Nezavisna varijabla

Efikasnost mehanizama nadzora kredita, gdje su kroz istraživanje uzeti u obzir sljedeći indikatori: postojanje jasnih procedura kontrole kreditnih aktivnosti, transparentnost rada regulatornih institucija, učestalost kontrole i nadzora kreditnih odnosa, dostupnost mehanizama za rješavanje sporova i percepcija efikasnosti nadzornih institucija.

Zavisna varijabla

Nivo pravne sigurnosti korisnika kredita, gdje su kroz istraživanje uzeti u obzir sljedeći indikatori: povjerenje u banku, osjećaj pravne zaštite korisnika kredita, stabilnost ugovornih odnosa i jasno definisana prava i obaveze.

Regresioni model analizira odnos između pojava, pri čemu se prije svega misli na kvantitativne podatke čiji skup čini varijable, dok odnos između dvije ili više varijabli može biti statistički izražen i analiziran kroz odgovarajuće modele. deterministički i stohastički. ⁸

Tabela 1. Analiza modela i uticaja nezavisnih varijabli na zavisne

	Varijable	Beta	p - vrijednost
Model 1. Zavisna varijabla: Pravni i ekonomski rizici korisnika kredita	Transparentnost kreditnih procedura i ugovornih odredbi	0,458	0,001
Modela 2. Zavisna varijabla: Nivo pravne sigurnosti korisnika kredita	Efikasnost mehanizama nadzora kredita	0,574	0,002

Izvor: obrada autora

Analiza odnosa između pravnih i ekonomskih aspekata kreditnih odnosa predstavlja važan segment istraživanja finansijskog sistema, posebno u kontekstu zaštite korisnika kredita i unapređenja pravne sigurnosti u kreditnim transakcijama. U tom smislu, primijenjeni regresioni modeli omogućavaju uvid u uticaj određenih institucionalnih i proceduralnih faktora na percepciju rizika i pravne sigurnosti korisnika kredita.⁹

Prvi model ispituje odnos između transparentnosti kreditnih procedura i ugovornih odredbi kao nezavisne varijable i pravnih i ekonomskih rizika korisnika kredita kao zavisne varijable. Dobijena vrijednost standardizovanog regresionog koeficijenta (Beta = 0,458) ukazuje na postojanje umjereno snažne pozitivne veze između posmatranih varijabli. To znači da promjene u nivou transparentnosti kreditnih procedura i ugovornih odredbi značajno utiču na percepciju

⁸ D.Jerković, I.Obhodaš, L.Iličić, Uvod u tržišna istraživanja, Sveučilište Vitez Travnik, 2019. str. 167

⁹ Ibidem, str. 168.

pravnih i ekonomskih rizika kod korisnika kredita. Statistička značajnost rezultata potvrđena je vrijednošću $p = 0,001$, koja je znatno niža od uobičajenog nivoa značajnosti od 0,05. Ovaj rezultat ukazuje da je vjerovatnoća da je dobijena povezanost nastala slučajno veoma mala, te se može zaključiti da transparentnost kreditnih procedura predstavlja značajan faktor u objašnjenju varijacija u percepciji pravnih i ekonomskih rizika.

U praktičnom smislu, veća transparentnost kreditnih procedura i jasnije definisane ugovorne odredbe doprinose boljem razumijevanju obaveza i prava korisnika kredita. Kada su informacije o kamatnim stopama, troškovima kredita, rokovima otplate i eventualnim sankcijama jasno i nedvosmisleno predstavljene, korisnici kredita imaju veći stepen informisanosti i mogu donijeti racionalnije finansijske odluke. Istovremeno, transparentnost smanjuje mogućnost pojave skrivenih troškova ili nejasnih ugovornih klauzula koje mogu dovesti do pravnih sporova ili finansijskih poteškoća za korisnike kredita. Pozitivan regresioni koeficijent ukazuje da povećanje transparentnosti utiče na smanjenje percepcije pravnih i ekonomskih rizika, odnosno doprinosi njihovom efikasnijem upravljanju. Ovaj nalaz potvrđuje važnost regulatornih politika koje promovišu standardizaciju i jasnoću kreditne dokumentacije, kao i obavezu finansijskih institucija da klijentima pruže potpune i razumljive informacije prije zaključenja ugovora o kreditu.

Drugi model analizira odnos između efikasnosti mehanizama nadzora kredita kao nezavisne varijable i nivoa pravne sigurnosti korisnika kredita kao zavisne varijable. Standardizovani regresioni koeficijent u ovom modelu iznosi $\text{Beta} = 0,574$, što ukazuje na relativno snažnu pozitivnu povezanost između efikasnosti nadzornih mehanizama i percepcije pravne sigurnosti korisnika kredita. Vrijednost $p = 0,002$ potvrđuje statističku značajnost ove veze, jer je znatno niža od praga od 0,05. Ovakav rezultat sugerise da efikasnost institucionalnog nadzora nad kreditnim tržištem ima značajan uticaj na osjećaj pravne zaštite i sigurnosti korisnika kredita.

Efikasni mehanizmi nadzora podrazumijevaju djelotvoran rad regulatornih institucija, jasno definisane procedure kontrole poslovanja finansijskih institucija, kao i postojanje mehanizama za rješavanje sporova između kreditora i korisnika kredita. Kada su ovi mehanizmi funkcionalni i transparentni, korisnici kredita imaju veće povjerenje u finansijski sistem jer znaju da postoji institucionalna zaštita njihovih prava. To uključuje nadzor nad primjenom zakonskih propisa, kontrolu ugovornih uslova koje banke nude klijentima, kao i sankcionisanje eventualnih nepravilnosti ili zloupotreba u kreditnim odnosima.

Relativno visoka vrijednost Beta koeficijenta u drugom modelu sugerise da efikasnost nadzora ima još izraženiji uticaj na pravnu sigurnost korisnika kredita nego što transparentnost procedura ima na percepciju rizika u prvom modelu. Drugim riječima, institucionalni okvir i regulatorni mehanizmi predstavljaju ključni faktor u izgradnji stabilnog i pouzdanog kreditnog sistema. Kada korisnici kredita vjeruju da regulatorne institucije efikasno nadziru rad finansijskih institucija i da će u slučaju spora njihova prava biti zaštićena, povećava se ukupni nivo pravne sigurnosti u kreditnim odnosima.

Uporedna analiza oba modela ukazuje na to da transparentnost procedura i efikasnost nadzornih mehanizama predstavljaju komplementarne elemente institucionalnog okvira kreditnog sistema. Transparentnost prvenstveno djeluje na nivou informisanosti i razumijevanja ugovornih

odnosa između kreditora i korisnika kredita, dok efikasnost nadzora djeluje na nivou institucionalne zaštite i regulatorne kontrole finansijskog tržišta. Kombinacija ova dva faktora doprinosi smanjenju rizika, povećanju pravne sigurnosti i jačanju povjerenja u finansijske institucije.

Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da unapređenje transparentnosti kreditnih procedura, zajedno s jačanjem institucionalnih mehanizama nadzora, predstavlja važan korak ka stvaranju stabilnijeg i pravednijeg kreditnog okruženja. Regulatorne institucije i finansijske organizacije trebaju kontinuirano raditi na poboljšanju dostupnosti informacija, standardizaciji ugovornih odredbi i unapređenju nadzornih procedura kako bi se obezbijedila veća zaštita korisnika kredita i smanjili potencijalni pravni i ekonomski rizici u kreditnim odnosima.

3. DISKUSIJA REZULTATA ISTRAŽIVANJA

Rezultati empirijskog istraživanja ukazuju na to da transparentnost kreditnih procedura i ugovornih odredbi ima značajan uticaj na smanjenje pravnih i ekonomskih rizika za korisnike kredita u bankama u državnom vlasništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine. Analiza odgovora ispitanika pokazala je da korisnici kredita koji smatraju da su kreditni uslovi jasno predstavljeni, razumljivi i dostupni prije zaključivanja ugovora istovremeno iskazuju niži nivo percepcije rizika vezanog za kreditne obaveze. Ovakvi rezultati potvrđuju da transparentnost u procesu kreditiranja doprinosi većem povjerenju korisnika u bankarski sistem i smanjuje mogućnost nastanka nesporazuma ili pravnih sporova između banke i klijenata.

Posebno je značajno da ispitanici koji su naveli da su prije zaključenja ugovora dobili jasne informacije o kamatnim stopama, troškovima kredita i svojim pravima i obavezama rjeđe iskazuju zabrinutost u vezi s potencijalnim ekonomskim posljedicama zaduživanja. To ukazuje na činjenicu da dostupnost i razumljivost informacija predstavljaju važan faktor u procesu donošenja finansijskih odluka. Transparentne kreditne procedure omogućavaju korisnicima da realnije procijene svoje finansijske mogućnosti i obaveze, čime se smanjuje vjerovatnoća finansijskih poteškoća tokom otplate kredita.

Rezultati istraživanja također potvrđuju drugu hipotezu, prema kojoj efikasni mehanizmi nadzora kreditnih aktivnosti u bankama u državnom vlasništvu doprinose povećanju nivoa pravne sigurnosti i smanjenju negativnih ekonomskih efekata zaduživanja. Ispitanici su u velikoj mjeri istakli značaj postojanja institucionalnih mehanizama kontrole i regulacije kreditnih odnosa, koji osiguravaju poštovanje zakonskih i ugovornih obaveza od strane banaka. Percepcija postojanja efikasnog nadzora pozitivno utiče na osjećaj sigurnosti korisnika kredita i njihovo povjerenje u bankarski sistem.

Dalja analiza pokazuje da korisnici kredita koji imaju veći stepen povjerenja u nadzorne i regulatorne institucije rjeđe izražavaju zabrinutost u vezi s negativnim ekonomskim efektima zaduživanja. Ovakvi rezultati mogu se objasniti činjenicom da efikasan regulatorni okvir i nadzor nad bankarskim sektorom doprinose stabilnosti kreditnih odnosa i smanjuju mogućnost

zloupotreba ili nejasnih ugovornih praksi. Time se stvara okruženje u kojem su prava i interesi korisnika kredita adekvatno zaštićeni.

Kombinovani rezultati potvrđuju da transparentnost kreditnih procedura i efikasni mehanizmi nadzora predstavljaju komplementarne faktore u jačanju pravne sigurnosti kreditnih odnosa. Dok transparentnost omogućava korisnicima kredita bolje razumijevanje ugovornih obaveza i finansijskih implikacija zaduživanja, institucionalni nadzor osigurava primjenu propisa i kontrolu bankarskih aktivnosti. Zajedničkim djelovanjem ova dva faktora doprinosi se smanjenju pravnih i ekonomskih rizika za korisnike kredita.

U širem kontekstu, dobijeni rezultati ukazuju na važnost kontinuiranog unapređenja transparentnosti bankarskih procedura i jačanja regulatornog okvira u oblasti kreditiranja. Takav pristup može doprinijeti stabilnijem funkcionisanju kreditnih odnosa, većem povjerenju korisnika kredita i održivijem razvoju bankarskog sektora u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Na osnovu dobijenih rezultata može se zaključiti da unapređenje transparentnosti kreditnih procedura, zajedno sa jačanjem institucionalnih mehanizama nadzora, predstavlja važan korak ka stvaranju stabilnijeg i pravednijeg kreditnog okruženja. Regulatorne institucije i finansijske organizacije trebaju kontinuirano raditi na poboljšanju dostupnosti informacija, standardizaciji ugovornih odredbi i unapređenju nadzornih procedura, kako bi se obezbijedila veća zaštita korisnika kredita i smanjili potencijalni pravni i ekonomski rizici u kreditnim odnosima.

ZAKLJUČAK

Analiza kreditnih odnosa između korisnika kredita i banaka u državnom vlasništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine pokazuje da pravni i institucionalni okvir ima značajnu ulogu u oblikovanju stabilnog i sigurnog kreditnog sistema. U savremenim finansijskim sistemima kreditiranje predstavlja jedan od ključnih mehanizama finansiranja privrede i stanovništva, ali istovremeno nosi određene pravne i ekonomske rizike za korisnike kredita. Upravo zbog toga transparentnost kreditnih procedura, jasnoća ugovornih odredbi i efikasan institucionalni nadzor predstavljaju temeljne elemente pravne sigurnosti u kreditnim odnosima.

Teorijska analiza ukazala je na to da banke u državnom vlasništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine imaju specifičnu ulogu u finansijskom sistemu, jer pored tržišnih funkcija obavljaju i razvojne i socijalne funkcije. Razvojna banka Federacije BiH i Union banka d.d. Sarajevo predstavljaju ključne finansijske institucije koje kroz različite kreditne programe doprinose ekonomskom razvoju, zapošljavanju i finansiranju projekata od javnog interesa. Njihova djelatnost istovremeno zahtijeva visok nivo pravne regulacije i institucionalnog nadzora kako bi se osigurala zaštita korisnika kredita i stabilnost finansijskog sistema.

Razvojna banka Federacije BiH predstavlja entitetsku razvojnu finansijsku instituciju čija je osnovna misija dugoročno unapređenje ekonomskog razvoja, realizacija strateških projekata i obezbjeđivanje povoljnih kreditnih linija za privredu i javne investicije. Njeno djelovanje usmjereno je na jačanje konkurentnosti, podsticanje zapošljavanja i ravnomjeran regionalni razvoj kroz finansiranje projekata od posebnog značaja za Federaciju BiH.

Union banka d.d. Sarajevo, s druge strane, djeluje kao komercijalna banka sa većinskim državnim kapitalom koja posluje u skladu s tržišnim principima, nudeći standardne bankarske proizvode i usluge stanovništvu i privredi. Kroz svoje poslovanje doprinosi stabilnosti finansijskog sistema i pruža podršku ekonomskim aktivnostima, istovremeno kombinujući komercijalnu orijentaciju s ulogom banke od posebnog značaja za Federaciju BiH.

Empirijsko istraživanje provedeno metodom anketiranja korisnika kredita pokazalo je da transparentnost kreditnih procedura i ugovornih odredbi značajno utiče na smanjenje percepcije pravnih i ekonomskih rizika kod korisnika kredita. Rezultati regresione analize ukazali su na umjereno snažnu pozitivnu povezanost između transparentnosti procedura i smanjenja rizika ($Beta = 0,458$; $p = 0,001$), što potvrđuje prvu istraživačku hipotezu. Jasno definisani kreditni uslovi, dostupnost informacija o troškovima kredita i razumljivost ugovornih odredbi doprinose boljem razumijevanju obaveza korisnika kredita i omogućavaju donošenje racionalnijih finansijskih odluka.

Rezultati istraživanja također potvrđuju značaj efikasnih mehanizama nadzora nad kreditnim aktivnostima banaka. Drugi regresioni model pokazao je relativno snažnu povezanost između efikasnosti nadzornih mehanizama i nivoa pravne sigurnosti korisnika kredita ($Beta = 0,574$; $p = 0,002$), čime je potvrđena druga istraživačka hipoteza. Postojanje funkcionalnog regulatornog sistema, transparentan rad nadzornih institucija i dostupnost mehanizama za rješavanje sporova doprinose većem povjerenju korisnika kredita u bankarski sistem i osjećaju pravne zaštite.

Kombinovana analiza rezultata pokazuje da transparentnost kreditnih procedura i efikasnost institucionalnog nadzora predstavljaju međusobno povezane i komplementarne faktore u izgradnji stabilnog kreditnog sistema. Transparentnost djeluje prvenstveno na nivou informisanosti i razumijevanja kreditnih odnosa, dok institucionalni nadzor osigurava dosljednu primjenu zakonskih propisa i kontrolu bankarskog poslovanja. Njihovo zajedničko djelovanje doprinosi smanjenju pravnih sporova, jačanju povjerenja u finansijske institucije i stabilnosti kreditnih odnosa.

Na osnovu provedenog istraživanja može se zaključiti da dalji razvoj kreditnog sistema u bankama u državnom vlasništvu u Federaciji Bosne i Hercegovine treba biti usmjeren na kontinuirano unapređenje transparentnosti kreditnih procedura, standardizaciju ugovornih odredbi i jačanje regulatornog i nadzornog okvira. Takav pristup omogućava veću zaštitu korisnika kredita, smanjuje potencijalne pravne i ekonomske rizike zaduživanja te doprinosi dugoročnoj stabilnosti i održivom razvoju bankarskog sistema.

LITERATURA

1. Agencija za bankarstvo Federacije BiH, *Publikacije i izvještaji – službeni podaci o bankarskom sistemu u FBiH*.
2. Bijela knjiga Udruženja banaka BiH, *Pregled najvažnijih pitanja bankarskog poslovanja u BiH sa empirijskim analizama*.
3. Caprio, G., Fiechter, J. L., & Litan, R. E. (eds.). (2004). *The Future of State-Owned Financial Institutions*. Washington, DC: Brookings Institution Press.
4. D.Jerković, I.Obhodaš, L.Iličić, 2019, Uvod u tržišna istraživanja, Sveučilište Vitez Travnik.
5. Haselmann, R., Pistor, K., & Vig, V. (2010). How law affects lending. *Review of Financial Studies*, 23(2), 549–580.
6. Holjan, Adis 2019, „Mogućnosti i efekti zaduživanja lokalnih jedinica vlasti u Bosni i Hercegovini“, časopis *Uprava*, broj 2/19, Sarajevo.
7. I.Obhodjas, M.Landika, 2026, Statističke metode u teoriji i praksi, EIC Sarajevo.
8. IMF i World Bank eLibrary, *Izvjestaji o bankarskom sektoru BiH*.
9. Kešetović, Izudin 2009d, *Finansije – monetarne i javne*, Univerzitet u Tuzli, Tuzla.
10. Kešetović, Izudin; Donlagić, Dženan 2007b, *Javne finansije*, Grin, Gračanica.
11. M.Landika, I.Obhodaš, 2026, IBM SPSS Primjena statističke analize, Panevropski Univerzitet Apeiron, Banja Luka.
12. Panizza, U. (2023). *State-owned commercial banks*. *Journal of Economic Policy Reform*, 26(1), str. 44–66.
13. Savanović, Sara 2009, *Finansiranje lokalnog razvoja*, Agencija za razvoj preduzeća EDA, Banja Luka.
14. Stiglitz, J. E., & Rosengard, J. K. 2015, *Economics of the Public Sector*, W. W. Norton.
15. Uredba o načinu finansiranja i upravljanja Garancijskim fondom sa priložima („Službene novine FBiH“, broj 44/20).
16. Vunjak, N.; Kovačević, Lj. 2006, *Bankarstvo, bankarski menadžment*, Proleter i Ekonomski fakultet, Bečej i Subotica.
17. World Bank & IMF 2009, *Developing a Medium-Term Debt Management Strategy (MTDS)*.
18. Zakon o dugu, zaduživanju i garancijama u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 45/25).
19. Zakon o Razvojnoj banci Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 37/08).
20. Zakon o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica („Službene novine FBiH“, broj 28/20).